

inleiding
restauratiegeschiedenis
restauratie 2015
toekomst

Door het fris voorjaarsgebladerte van de beuk lijkt dit een bijna idyllisch plaatje van de Jacobus zich koesterend in de ochtendzon.

De werkelijkheid was heel anders. Het molenlijf werd in een strak korset van steigers gehesen en binnen was het ook een grote bende van stof, bouwafval, stalen stempels en gereedschap. Een jaar lang was er bedrijvigheid in en rond de molen. Er vond een grote restauratie plaats. Toch bleef de molen een groot deel van het jaar open voor bezoekers en de werkzaamheden waren zodanig gepland dat er zelfs ruimte was voor twee huwelijksplechtigheden. Naast herstel werd er ook iets toegevoegd. Degenen die, dit lezend, niet weten wat er dan veranderd is, zijn altijd welkom om met eigen ogen te komen kijken.

Restauratiegeschiedenis

Alhoewel de molen inmiddels alweer zo'n 123 jaar in Vessem staat, is er alleen van de laatste 50 jaar informatie over restauraties die hebben plaatsgevonden. Gezien het aantal herstelwerkzaamheden die er uitgevoerd zijn sinds 1960, kan het niet anders dan dat ook voor die tijd een en ander is gebeurd maar daar is nauwelijks iets over op schrift gesteld. In die laatste 55 jaar heeft de molen een viertal restauraties ondergaan. Dat waren de jaren 1960, 1970, 1986, 2006 en de huidige restauratie. Bij alle vier zijn er overeenkomsten te vinden die voor de hand liggen, zoals schilderwerk en vernieuwing van de dakbedekking. Maar een tweetal grote posten zijn toch wel opmerkelijk. In 1970 en nu weer in 2105 heeft men een tweetal kostbare balken moeten vervangen. De windpeluw en de staartbalk. Slechts 45 jaar hebben die twee dienst gedaan en dat is erg kort als men bedenkt dat er in de molen ook houtwerk te vinden is dat al meer dan 200 jaar oud is en nog een functie gehad heeft in een andere molen. De oorzaken van die relatief korte levensduur zijn de weersinvloed, houtinsecten

en nalatig onderhoud. De kosten van die vier restauraties vertonen een enorm stijgende lijn. Enerzijds begrijpelijk want alles wordt steeds duurder maar het heeft natuurlijk ook met de aard van de werkzaamheden te maken. Zo is in 1986 de molen helemaal gevoegd net zoals nu en dat is een kostbare klus die een groot deel van het restauratiebudget opslokt.

Als je de jaartallen zo op een rijtje ziet dan blijkt dat de molen om de 15 à 20 jaar aan een opknapbeurt toe is en zo kan nu al voorspeld worden dat in de volgende restauratie de stalen roeden (wieken) aan vervanging toe zijn.

Opvallend is ook dat de laatste 30 jaar de regels voor veiligheid steeds verder aangescherpt zijn en dat is overal zichtbaar in de molen. In de eerste plaats de veiligheid voor de bezoeker want terwijl de molen voorheen een machine was waar alleen de molenaar en de boer die graan bracht en haalde, aanwezig waren, is de molen nu vooral een levend museum waar mensen kunnen zien hoe men vroeger op windkracht graan tot meel vermaalde. Gezien de vele trappen, luiken en draaiende delen, moest gewaakt worden voor de veiligheid van de bezoeker die ternauwernood beseft hoe gevaarlijk sommige plekken zijn. De laatste tijd zien we eindelijk ook dat er aandacht begint te komen voor de veiligheid van de molenaar en de andere vrijwilligers die in de molen werken.

2015 Restauratiejaar

A

B

C

D

E

F

G

H

J

K

Bovenstaande foto's zijn een verzameling van alle partijen die betrokken waren bij de werkzaamheden. Niet ieders naam was zichtbaar op een reclamebord bij de molen vandaar ook enkel foto's van personen.

- A. De Provincie Noord-Brabant heeft het leeuwenaandeel van de kosten betaald.
- A. Architect Jan Timmers uit Vessem heeft alle werkzaamheden gecoördineerd.
- B. JV is een bedrijf dat voor de steigers heeft gezorgd.
- A. M. Albers heeft voor het voegwerk gezorgd.
- A. M. van Lierop is het bedrijf dat de houtrestauratie en insectenbestrijding voor zijn rekening heeft genomen.
- E. De gebroeders Coppes hebben het molenwerk en schilderwerk gedaan.
- F. Dan was er een kraanmachinist voor het aanbrengen van de windpeluw.

- H. Sipke Koning uit Leeuwarden heeft de nieuwe molenzeilen gemaakt.
- D. Aannemersbedrijf de Wit van Loon heeft de belt afgegraven en in- en uitvaart waterdicht gemaakt met een betonschil.
- G. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft met name het voegwerk begeleid en gecontroleerd.
- C. Ons vaste vrijwilligers team heeft veel hand en spandiensten verricht gedurende het hele jaar.
- I. Een aantal metselaars hebben aan de romp, rond balkkoppen en de hele muur van de uitvaart opnieuw opgemetseld.
- J. Transportbedrijf van Aken voor het afgraven, opslaan en weer opbrengen van het zand op de beld.
- L. Accountant W. Kraaijeveld heeft de financiële afwikkeling helemaal verzorgd.
- K. Tot tweemaal toe hebben we belangeloos hulp mogen ontvangen via de reclassering.

1. de houtrestauratie

het stempelen (stutten)

de balkkop afgezaagd

boorgaten voor fyberglas

aantasting bruinrot en bonteknaagkever

gietgat voor de epoxy vulling

Op Carnavalsmaandag 16 februari om klokslag 8 uur stond Joop van Boxtel, polychemisch-

houtrestaurateur van de firma van Lierop voor de poort om te beginnen met de behandeling van een groot aantal balkkoppen in de toog (begane grond). Zo werden in de hele molen behalve op de luizolder van beneden naar boven 24 balken hersteld. Om het stutten op een volgende verdieping mogelijk te maken moest de vloer natuurlijk klaar zijn, vandaar die volgorde. In de kap is een klein stuk van de overring vlak onder de as, gerestaureerd.

Verder is op de steenzolder een stuk van de muur onder de dons balk behandeld tegen zwam en tenslotte is in de hele molen een oppervlakte behandeling toegepast tegen houtaantastende insecten.

Om de balkkoppen te kunnen afzagen moesten terzijde bakstenen weggekap't worden. Die openingen zijn later door de metselaar allemaal keurig dichtgemetseld. Om het werk op de meelzolder mogelijk te maken moesten alle aanwezige machines, meelpijpen en lichtwerk verwijderd worden. Dat werk is door vrijwilligers gedaan alsmede de opbouw na afloop (foto C)

2. molenbouwerswerk

Op 19 maart werd een nieuwe windpeluw met een grote kraan in de kap geplaatst onder de as. De oude windpeluw kreeg tijdelijk een plaats onder een afdak van de buurman.

Dit was een zeer omvangrijke zware klus omdat het hele voorfront gedemonteerd moest worden, de as werd opgetempeld (zie foto rechtsboven), de oude windpeluw verwijderd en de nieuwe geplaatst moest worden. Tijdens deze werkzaamheden werd dankbaar gebruik gemaakt van de steiger die er toch stond voor de voegers. Bij het weghalen van de kuip die het kruiwerk afdekt bleek de kruivloer

ter hoogte van de askop zwaar aangetast te zijn over een lengte van drie meter. Er werd besloten om dat deel te laten vernieuwen door de molenbouwer. Verder bleek ook dat de koppen van de voeghouten behoorlijk diep ingerot waren. Coppes heeft de rotte delen uitgeboord en met epoxy gevuld. Verder is de dakbedekking geheel vernieuwd en daarna alle houtwerk van de kap en de kuip geschilderd. Beneden in de toog heeft de molenbouwer een draagbalk van de meelzoldervloer vervangen. Zowel deze draagbalk als de windpeluw die oorspronkelijk van eiken waren zijn nu vervangen door het tropische houtsoort; bilinga.

aantasting kruivloer en voeghoutkop

nieuwe stuk kruivloer

aanbrengen van de nieuwe dakbedekking

William Coppes en Marco

Demontage voorzoom

losmaken roedewiggen

doorhalen roede

In oktober heeft de molenbouwer gewerkt aan het gevlucht (de wieken v.d. molen) . De roeden (de stalen balken waar alle houtwerk in vastzit) zijn doorgehaald en op de plek waar ze elkaar kruisen, in de askop, schoongemaakt, 2x geschilderd en bedekt met epdm. Rotten delen in al het houtwerk zijn deels gerestaureerd en deels vervangen. Veel heklatten moesten vernieuwd worden. Daarna werd al het houtwerk (behalve de heklatten) alsmede de roeden zelf geschilderd. Het schilderwerk van poorten, deuren, ramen en luiken zal nog door vrijwilligers samen met de molenaars in 2016 gedaan worden.

2,3,4 maart de steigerbouwers plaatsen

en op 2 mei braken ze de steigers weer af.

3. het voegwerk

In de tussenliggende 2 maanden hebben Ton, Michael en Patrick Verhoof, vader en twee zonen de hele molenromp en de zijvleugels van in en uitvaart schoongebikt en gevoegd. Een enorme klus waarbij ze in totaal 4x die hele oppervlakte, baksteen voor baksteen langs zijn gegaan. Eerst moest de hele romp met een hogedrukspuit schoon gespoten worden. Daarna werd met een pneumatische spitse bijtel voorzichtig de portlandcement die in 1986 was aangebracht uit de voeg gewipt zodanig dat de hoeken van de bakstenen zo weinig mogelijk beschadigd werden. Vervolgens moesten alle voegen nog eens langsgelopen worden om ze uit te diepen zodat de kalkmortel waarmee vervolgens gevoegd zou gaan worden goed bleef zitten in de voeg. Na het voegen moest dan nog het voegsel een aantal dagen vochtig gehouden worden zodat het niet te snel zou drogen.

Na en voor het schoonspuiten

de dochter van Michael probeert ook even

Verwijderen cement

voegen

het resultaat

De invaart

de zijbeuken naast de poort

4 aannemerswerk

Tijdens perioden met veel regen en met name na stortbuien had de Jacobus op de begane grond last van lekkages. Aan dat probleem had men jaren terug al iets aan willen doen door de beide gewelven te bedekken met dik zwart plastic maar dat is op den duur toch weer gaan lekken. Vandaar dat nu besloten was om de twee gewelven van in- en uitvaart te bedekken met een betonschil en daarna ook nog eens een laag dikke plastic.

Invaart

uitvaart

Invaart

uitvaart

De toegang naar

een ruimte die van buiten nu onzichtbaar is

Vlak voor het molenfeest op 26 september kon door vrijwilligers en enkele mensen van de reclassering gewerkt worden aan de afwatering rond de romp en werden de nieuwe zeilen gebracht door Sipke en zijn vrouw Jannie

Tijdens het molenfeest was er in de molen een tentoonstelling van beelden van Ria van Asten en Jo Gijssen. Ria had zich laten inspireren door stukken aangetast hout van de Jacobus en Jo was uitgenodigd nadat hij interesse had getoond in oude balken van de molen.

Eind juni vond er weer een brandweeroefening plaats in en rond de molen.

Kim en Bart 24-4

Renée en Marvin 8-5

Kempentrofee 2015

molenaars op bezoek o.a. Willem Waltman

Op 12 november werd de Kempentrofee uitgereikt in Bladel. De directeur van VDL maakte de winnaar bekend; Kempenglas, een initiatief om glasvezel aan te leggen in de buitengebieden. De Jacobus was door de dorpsraad Vessem samen met de gemeente Eersel ook genomineerd voor die prijs.

Natuurlijk ontvingen we op de Jacobus in 2015 weer vele bezoekers. Onder hen waren ook een aantal molenaars, zoals de drie op de foto uit Aarlanderveen. Zij waren erg benieuwd om het grote bovenwiel in de kap te zien. Zij hadden een aantal sterke argumenten om te bewijzen dat dit bovenwiel dateert uit 1750 !!!

In December is er nog aan 8 tal m3 aarde gebracht om de molenberg op te hogen. Riekus had voor het egaliseren een uiterst doeltreffend meetinstrument bedacht.

De toekomst

Nu de molen er weer prachtig bij staat moeten we tevens constateren dat de bodem van de beurzen duidelijk in zicht komt. Voor de lopende exploitatiekosten van de komende jaren zullen we samen met vrijwilligers en vrienden de molen nog meer onder de aandacht moeten zien te brengen van toeristen en mensen die de molen erg geschikt zouden kunnen gaan vinden voor speciale activiteiten. Als ruimte voor exposities en huwelijksluitingen heeft de molen al duidelijk zijn rol bewezen maar we zoeken meer mogelijkheden. Een aantal studenten heeft, met de molen als studieobject, zich ook al eens gebogen over deze vraag maar de ideeën hebben tot nu toe nog niet tot concrete stappen geleid. Een aantal andere ideeën moeten nog onderzocht worden maar zeker is dat we meer krachten zoeken die bereid zijn om structureel een paar uurtjes per maand beschikbaar te zijn voor de molen.

De molenaars